

УДК 94(477.83/.86)«1917/1918»
DOI 10.24919/2519-058x.3.101053

Андрій ЛОЗИНСЬКИЙ,
orcid.org/0000-0001-7282-6299
кандидат історичних наук,
доцент кафедри гуманітарних дисциплін та соціальної роботи
Львівського державного університету безпеки життєдіяльності
(Україна, Львів) lozynskiy@gmail.com

ГАЛИЦЬКИЙ ВІЙСЬКОВИЙ ЧИННИК У БОРОТЬБІ ЗА УКРАЇНСЬКУ ДЕРЖАВНІСТЬ (ЛЮТИЙ 1917 – БЕРЕЗЕНЬ 1918 рр.)

У статті розкриваються роль і значення галицького військового чинника в боротьбі за відновлення української державності на заключному етапі Першої світової війни у 1917 – 1918 рр. Висвітлена діяльність на Правобережній Україні підрозділів січових стрільців під командуванням Євгена Коновальця. Зазначається, що це військове формування було першою спробою уряду Української Народної Республіки організувати регулярні збройні сили, а самі стрільці виявилися найбільш боєздатною частиною тодішньої української армії.

Ключові слова: Перша світова війна, Українська Центральна Рада, державність, Українська Народна Республіка, військовий чинник, Галицько-Буковинський курінь січових стрільців, легіон Українських січових стрільців.

Лім. 22.

Andrii LOZYNSKYI,
PhD (History), Assistant Professor of Department
of Humanities and Social Work of Lviv State University of Life Safety
(Ukraine, Lviv) lozynskiy@gmail.com

GALICIAN MILITARY FACTOR IN THE STRUGGLE FOR UKRAINIAN STATEHOOD (FEBRUARY 1917 – MARCH 1918)

The problem of the military factor in the struggle for Ukrainian statehood in the First World War is important in the study of the history of Ukraine and military history of leading European countries during the first quarter of the twentieth century. Based on involved scientific and historical works and archival documents the article highlighted the complete picture of participation of Galician military forces in the struggle for the restoration of Ukrainian statehood at the final stage of World War (February 1917 – March 1918).

The fall of the Russian Tsars in February 1917 caused a real explosion of national consciousness among Ukrainian soldiers. During the spring and summer of 1917, tens of thousands of Ukrainians were involved into the process of Ukrainization of front-line units. Thus, about 120 thousand of soldiers and officers were Ukrainized in garrisons located in the territory of Ukraine. In addition, there were nearly 1.9 million of military prisoners of the Austro-Hungarian army in the Ukrainian territory, including many people from Western Ukraine.

In July 1917 NGO «Galicia-Bukovina Committee on assistance to victims of the war» tried to create a separate military unit of the Austro-Hungarian war prisoners. However, the leadership of the Central Council, fearing accusations of the Russian Provisional Government in collaboration with the enemy, banned Ukrainized units to make former Austrian military as its members.

After the Bolshevik Revolution in St. Petersburg at the end of October 1917, a Galicia-Bukovina kuren of Sich Rifle-men was formed in Hetman Doroshenko Ukrainized Regiment. As in Kiev there was no regular army, the first task of the kuren was to organize a guard duty in the Kyiv garrison. In January 1918 at the initiative of the former Austro-Hungarian officers of the Legion of Ukrainian Sich Rifle-men (USR) A. Melnyk, W. Kuchabskiy, R. Syshko, F. Chernik, I. Smola and etc., who were at this time in Kiev the kuren became an efficient military unit under the command of E. Konovalets. Basically the kuren served as a protection of the government of Ukrainian National Republic (UNR).

At the beginning of 1918, in terms of the increasing threat of Russian Bolshevik aggression, the government of UNR appealed to Austro-Hungary to assist – to send a Legion of USR and other military units, consisting of Ukrainian, to Ukraine. However, the Austrian authorities were in no hurry to help the Ukrainians. This pace of developments forced many Galicians willingly go to serve in the army of UNR.

The situation changed dramatically after the signing the Brest peace treaty between UNR and central states in early February 1918. By the end of February, a group of Galician Rifle-men under the command of William

Habsburg, the Colonel USR Legion, a representative of the Austrian ruling dynasty, made a trip to the Right-Bank Ukraine being a part in the Austro-Hungarian army. As it turned out, the only Sich Riflemen became one of the best organized military units of UNR army, which continued to struggle for the restoration of Ukrainian statehood.

Key words: *First World War, Ukrainian Central Council, statehood, Ukrainian National Republic, military factor, Galicia-Bukovina kuren of Sich Riflemen, Legion of Ukrainian Sich Riflemen.*

Ref. 22.

Андрей ЛОЗИНСКИЙ,

*кандидат исторических наук, доцент кафедры гуманитарных дисциплин
и социальной работы Львовского государственного университета
безопасности жизнедеятельности (Украина, Львов) lozynskiy@gmail.com*

ГАЛИЦКИЙ ВОЕННЫЙ ФАКТОР В БОРЬБЕ ЗА УКРАИНСКУЮ ГОСУДАРСТВЕННОСТЬ (ФЕВРАЛЬ 1917 – МАРТ 1918 гг.)

В статье раскрываются роль и значение галицкого военного фактора в борьбе за восстановление украинской государственности на заключительном этапе Первой мировой войны в 1917 – 1918 гг. Представлена деятельность на Правобережной Украине подразделений сечевых стрельцов под командованием Евгения Коновальца. Отмечается, что это военное формирование было первой попыткой правительства Украинской Народной Республики организовать регулярные вооруженные силы, а сами стрелки оказались наиболее боеспособной частью тогдашней украинской армии.

Ключевые слова: *Первая мировая война, Украинская Центральная Рада, государственность, Украинская Народная Республика, военный фактор, Галицко-Буковинский курень сечевых стрельцов, легион Украинских сечевых стрельцов.*

Лит. 22.

Постановка проблеми. Розкриття і характеристика проблем галицького військового чинника в боротьбі за українську державність у 1917 – 1918 рр. має важливе значення при вивченні історії України та військової історії провідних європейських держав в роки Першої світової війни. Ці питання довгий час свідомо замовчувалися або подавалися у спотвореному вигляді радянською історіографією, і фальсифікуються ще й сьогодні російськими шовіністичними елементами. Події національно-визвольної боротьби українців у 1917 – 1921 рр. трактувалися як «буржуазно-націоналістичні» та «антинародні».

Аналіз досліджень. Сьогодні окремі аспекти досліджуваної проблеми знайшли відображення у працях, присвячених історії українських січових стрільців (В. Гоцький, А. Коваленко, М. Ковальчук, М. Лазарович, М. Литвин, О. Медвідь, К. Науменко, В. Футулуйчук); підтримці й обороні Української Центральної Ради (УЦР) (Т. Бевз, В. Верстюк, П. Мірчук, В. Моклович, Х. Овад); формуванню і діяльності українських збройних сил доби визвольних змагань (В. Голубко, М. Кравчук, В. Литвин, О. Ресент, В. Ромащенко, Я. Тинченко, Б. Якимович) та ін. [17]. Але досліджуючи військове будівництво та бойову діяльність української армії доби визвольних змагань, сучасні історики менше уваги звертають на важливу роль галицького військового чинника в боротьбі за здобуття незалежної Української держави.

Значний інтерес у цьому плані складає праця В. Довбні «Січові Стрільці київського формування у визвольних змаганнях 1917 – 1920 років» [7] та публікація В. Ярового й П. Ткачука [21], присвячені дослідженню ролі та місця галицьких збройних підрозділів у процесі становлення Української Народної Республіки (УНР). Варті уваги низка досліджень В. Солдатенка, де значна увага приділяється процесу формування українських збройних сил [18].

Певну цінність становлять науково-історичні та мемуарно-аналітичні праці представників української діаспори. Чимало з них були учасниками або очевидцями тих подій, а тому їм властива певна емоційність та суб'єктивізм в оцінках. Як зауважили сучасні українські історики К. Кондратюк і В. Мандзяк: «Біль за втрачену самостійність, за невикористані державотворчі можливості до краю загострив українські національні почуття... Звідти випливала така ментальна риса, надмірна ідеологізація діяльності історика, тісне переплетення історіографії з різними напрям-

ками суспільно-політичної думки» [11, 566–567]. Це був один з факторів, що ускладнював процес дослідження проблеми.

Таким чином, незважаючи на значну активізацію досліджень з військової історії, досі не здійснено об'єктивного розгляду впливу галицького військового чинника у боротьбі за державну незалежність України в 1917 – 1918 рр.

Мета статті полягає у висвітленні на основі залучених науково-історичних праць та архівних документів цілісної картини участі галицьких військових формувань у боротьбі за відновлення української державності на заключному етапі Першої світової війни (лютий 1917 – березень 1918 рр.).

Виклад основного матеріалу. Падіння російської монархії наприкінці лютого – початку березня 1917 р. викликало справжній вибух національної свідомості в середовищі українських військовослужбовців, що посилювало необхідність формування національної держави. Першим кроком до цього стало утворення в березні 1917 р. УЦР. Як відзначав її голова М. Грушевський, революційні події «викликали найбільший рух у війську, який послужив на найближчі місяці найсильнішою розчинною силою для українського руху» [5, 16]. На початку травня в Києві був скликаний Всеукраїнський військовий з'їзд, на який прибули близько 1000 делегатів, які представляли майже 1 млн. військовослужбовців-українців. Делегати з'їзду визнали УЦР єдиним загальноукраїнським політичним органом та сформували Український Генеральний Військовий Комітет, що об'єднував усіх солдат і офіцерів-українців, хто визнавав нову владу або був її прихильником.

Слід зазначити, що навесні-влітку 1917 р. десятки тисяч українців включилися в процес українізації фронтних частин. Зокрема, в гарнізонах, дислокованих на території України, було українізовано майже 130 запасних і спеціальних полків, які налічували близько 120 тис. солдат і офіцерів [3, 51]. Крім цього, внаслідок бойових дій на українській території російської держави перебували майже 1,9 млн. військовополонених австро-угорської армії, серед яких значну частину становили вихідці із західноукраїнських земель [4, 234]. Так, у липні 1917 р. громадська організація «Галицько-Буковинський Комітет допомоги жертвам війни» звернулася з проханням до УЦР дозволити їй створити окрему військову частину з австро-угорських військовополонених. Однак керівництво УЦР, побоюючись звинувачень російського Тимчасового уряду у співпраці з противником, заборонило українізованим підрозділам приймати до свого складу колишніх австрійських військовослужбовців [14, 35].

Після більшовицького перевороту у Петрограді наприкінці жовтня 1917 р., УЦР сформувала «Крайовий комітет з охорони революції в Україні», що займався проблемами захисту новоутвореної УНР від контрреволюційної діяльності. На початку листопада 1917 р. у Києві з ініціативи «Галицько-Буковинського Комітету» пройшло велике віче, де була ухвалена резолюція з вимогою утворити галицьку військову частину для боротьби за визволення українських земель. Таке рішення підтримав Генеральний секретар військових справ УЦР С. Петлюра, зазначаючи: «Для того, щоб не допустити до насильства над частиною українського народу треба мати передусім реальну силу. Я вірю, що Галичина і Буковина будуть приєднані до Української республіки» [16].

Тоді ж час українська преса опублікувала відозву «Тимчасової Головної Ради Галицьких, Буковинських і Угорських українців», із закликом до добровольців йти у ряди нового військового формування – Галицько-Буковинського куреня січових стрільців. Крім цього, наголошувалося: «Ми галицькі, буковинські і угорські українці, сини єдиного українського народу, в цей важкий час не можемо бути тільки глядачами, а повинні взяти як найдіяльнішу участь в творенні нового ладу на Україні. Сповнюючи цей наш святий обов'язок, ми повинні створити таку силу, яка змогла б допомогти українському народові здобути і закріпити все те, що було проголошено в Третім Універсалі...» [7, 157]. Передбачалось, що курінь має входити до складу українізованого полку імені гетьмана П. Дорошенка, а його командиром призначили колишнього офіцера російської імператорської армії О. Лисенка.

За дорученням «Галицько-Буковинського Комітету», Р. Дашкевич відібрав у Дарницькому таборі військовополонених перших 22 добровольців, серед яких був Є. Коновалець. Як згадував згодом січовий стрілець М. Курах: «Охотників прибувало щораз то більше. Одні з них голосилися самі, других прислав «Галицько-Буковинський Комітет», а ще інших приводили наші вербункові

емісари, що ходили по військових етапах і всюди, там, де було можна стрінути полонених українців. З кінцем листопада 1917 наш курінь начислював 317 охотників» [13, 10]. Також до куреня спрямовувалися всі, хто погоджувався служити в армії, а це були, в основному, військовополонені українці з різних російських таборів, які прибули до Києва. Впродовж місяця зголосилися близько 200 стрільців [14, 223]. Оскільки у тогочасному Києві не було регулярної армії, то першим завданням військовослужбовців куреня стала організація вартової служби у Київському гарнізоні.

У січні 1918 р. до Києва почали прибувати військовополонені з Катеринославщини, Кривого Рогу, Волзьких таборів та ін. Серед них були колишні командири австро-угорського легіону Українських січових стрільців (УСС) А. Мельник, В. Кучабський, Р. Сушко, П. Пасіка та ін. Разом зі своїми побратимами, які вже перебували у складі куреня, – Ф. Черником, І. Смолою, А. Доморадським та іншими, вони вирішили перетворити його на боездатне військово формування. 19 січня у Києві відбулися загальні збори стрільців, де командиром реформованого Першого куреня січових стрільців був обраний Є. Коновалець. До нового військового підрозділу увійшли: курінь піхоти, що складався із двох сотень по 200 стрільців, запасна сотня чисельністю 100 стрільців, сотня кулеметників у складі 150 стрільців, гарматна батарея із 12 стрільців. Командний склад, 1-ша і 2-га сотні та гарматна батарея склалися лише з галичан. Зокрема, у 1-й сотні майже 66 % особового складу становили полонені українці австро-угорської армії, 10 % – колишні стрільці легіону УСС, а решта – біженці з Галичини [14, 225; 19, 15].

Тоді ж УЦР намагалася нейтралізувати пробільшовицькі російські військові частини в Києві, але це їй не вдалося. Під час наближення російсько-більшовицьких військ до Києва наприкінці січня 1918 р. у столиці вибухнуло антибільшовицьке повстання. Курінь січових стрільців разом з іншими українськими частинами врятували УЦР від неминучої поразки і втрати влади. Варто відзначити, що саме в цей час у Бресті відбувалися мирні переговори між делегаціями УНР та державами Четверного союзу, в ході яких вирішувалася доля України, тому знищення УЦР було б катастрофою для українців [10, 407].

Під тиском російського противника, УЦР і уряд УНР наприкінці січня 1918 р. змушені були залишити Київ. Курінь успішно виконав завдання евакуації державних структур до Житомира. Коли виникла загроза захоплення більшовиками Житомира, уряд УНР був переправлений до Сарн (нині Рівненська обл.) [12, 45–46]. Січові стрільці надійно провели і цей плановий відступ центральних органів влади. Крім цього, на шляху до Житомира і Сарн стрільці куреня постійно охороняли й державну скарбницю. У результаті укладення Брест-Литовського договору УНР з державами Четверного союзу в лютому 1918 р. українська влада повернулася до Києва, і згодом вся територія України була очищена австро-німецькою армією від більшовицьких військ.

За високий військовий професіоналізм командирів куреня Є. Коновальцю було присвоєно звання полковника, а весь особовий склад рішенням Міністерства військових справ УНР залишався у Києві для несення подальшої служби [2, 53; 6, 35]. Слід зазначити, що надалі курінь виконував функції національної гвардії, охороняючи органи державної влади УНР, а практичної участі у бойових діях не брав. На підставі Наказу Міністерства військових справ УНР від 26 березня 1918 р. № 118 особовий склад куреня було переформовано у полк січових стрільців, в складі трьох куренів по чотири сотні (в сотні 160 – 170 стрільців). Крім піших сотень, до складу полку ввійшли дві сотні кулеметників (разом 16 кулеметів), загін кінноти (50 шабель) та дві гарматні батареї. Таким чином, полк нараховував майже 3 тис. військовослужбовців [3, 238].

Важливе значення в процесі відновлення української державності у 1917 – 1918 рр. відіграв легіон УСС, що перебував у складі австро-угорської армії [15]. Зокрема, вже у березні 1917 р., на початковому етапі української національної революції, командування УСС звернулося до Загальної Української Ради як єдиного вищого українського представницького органу в Австро-Угорській монархії з вимогою визначитися щодо подій в Києві: «Не сміє наш Нарід бути під цю пору як судно, на якому суперники виривають собі взаємно керму з рук. Домагаємося покінчення недостойних Великого Народу компетенційних спорів. Домагаємось від наших провідників негайно порозуміння і поставлення в чолі Нації органу з неоспоримим правом проводу і заступництва» [8, 422]. Відомі галицькі офіцери Г. Коссак, Н. Гірняк, Р. Дудинський, Р. Купчинський, Л. Лепкий, В. Старосольський, М. Стронський та ін. почали інтенсивні пошуки шляхів налагодження зв'яз-

ків з УЦР. Спостерігаючи за стрімкими змінами в житті Наддніпрянської України навесні-влітку 1917 р., галичани сприймали кожен успіх там, як власний.

Дізнавшись про проголошення УНР, галицькі січові стрільці вирішили допомогти наддніпрянцям у боротьбі за відродження Української держави. На початку грудня 1917 р. з ініціативи сотника легіону Д. Вітовського була скликана офіцерська нарада, на якій обговорювалася військово-політична ситуація на фронті. Командування легіону констатувало, що «стрільці завжди вважали себе національним військом, а не «тирольцями Сходу», і питання їхньої подальшої долі є загальнонаціональним, а не особистим» [8, 425]. Так січові стрільці продемонстрували високий рівень розуміння своєї відповідальності перед українським суспільством.

Наприкінці грудня 1917 – початку січня 1918 рр., в умовах наростаючої загрози російсько-більшовицької агресії, уряд УНР звернувся до Австро-Угорщини з проханням надати допомогу у боротьбі проти росіян. Київ просив направити до України легіон УСС та інші військові підрозділи, що склалися з українців. Голова УЦР М. Грушевський про ці події пізніше згадував: «З огляду на велику цінність, яка виявилася за відділами галицьких січових стрільців, що організувалися на Україні з військовополонених й виселенців і віддавали важну прислугу в боротьбі з большевиками, дуже бажано було в даній хвилині дістати такі січові дружини з Австрії» [5, 32–33].

Однак австрійська влада не поспішала направляти легіон УСС до України. Такий розвиток подій змушував багатьох галичан самим виїжджати на Схід, і йти на службу до армії УНР. Ситуація кардинально змінилася після підписання на початку лютого 1918 р. Брест-Литовського мирного договору УНР з державами Четверного союзу. Вже до кінця лютого група галицьких стрільців під командуванням полковника легіону УСС, представника австрійської правлячої династії Вільгельма Габсбурга (увійшов в історію під українським псевдонімом Василь Вишиваний), у складі австро-угорської армії здійснила похід на Правобережну Україну [20]. В «Інструкції для УСС, що ідуть на Україну» наголошувалося: «Ніяких насильств і борб не зводити, а суперечки полагоджувати покищо своїм громадським судом! Кара смерті знесена..., поведене з людьми має бути чемне..., своїх людей шадити все і скрізь боронити..., говорити тільки по українськи до населення, без огляду чи се жид чи польський дідич» [9].

У Києві військовослужбовців легіону УСС зустрічали урочисто із національними стягами. З цього приводу в заяві командування легіону зазначалося: «На святій, перепоеній кров'ю Українській Землі стоїмо нині з незламною постановою бути сторожами Української Державности, після сил наших поглиблювати національну свідомість Українських мас і скувати їх незламною волею удержати серед днів світової хуртовини непохитно прапор Самостійної України» [1, 141]. Як виявилось згодом, саме січові стрільці стали однією з найкраще організованих військових частин армії УНР, що продовжила героїчну боротьбу за відновлення української державности. Галицьким стрільцям керівництво УНР доручало найвідповідальніші завдання військового, адміністративного та суспільно-політичного характеру.

Висновки. Галицький військовий чинник у боротьбі за українську державність наприкінці Першої світової війни проявився у безкомпромісній позиції та волі до становлення і захисту незалежної України. Проведений аналіз діяльності січових стрільців у 1917 – 1918 рр. наочно показав, що значною мірою їх дії були зумовлені тими революційними подіями, котрі відбувалися в Наддніпрянській Україні. Саме в цей період галицьке стрілецьтво остаточно визначилося із головним напрямом подальшої військово-політичної боротьби, мета якої полягала в об'єднанні з Наддніпрянською Україною.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ І ЛІТЕРАТУРИ

1. Центральний державний історичний архів України у м. Львові. – Ф. 353т (Легіон Українських січових стрільців). – Оп. 1. – Спр. 7 (Матеріали до історії Легіону Українських січових стрільців. Реферати, листи та інше). – 141 арк.
2. Бойків О. Командир – Державний муж – Творець організованого націоналізму / О. Бойків // Організація Українських Націоналістів 1929 – 1954: Збірка статей у 25-ліття ОУН. – Париж: На чужині; Видання Першої Української Друкарні у Франції, 1955. – С. 49–68.

3. Голубко В. Армія Української Народної Республіки 1917 – 1918. Утворення та боротьба за державу / В. Голубко. – Львів: Кальварія, 1997. – 288 с.
4. Гражданская война и военная интервенция в СССР. Энциклопедия / Гл. ред. С. С. Хромов. – М.: Советская Энциклопедия, 1983. – 704 с.
5. Грушевський М. Новий період історії України за роки від 1914 до 1919 / М. Грушевський. – К.: Либідь, 1992. – 46 с.
6. Дашкевич Р. Артилерія Січових Стрільців у боротьбі за Золоті Київські Ворота / Р. Дашкевич. – Нью-Йорк: Червона Калина, 1965. – 208 с.
7. Довбня В. Січові Стрільці київського формування у визвольних змаганнях 1917 – 1920 років: організація та правові засади діяльності / В. Довбня; за ред. П. П. Михайленка. – К.: Текст, 2002. – 218 с.
8. За волю України: Історичний збірник УСС: В 50-ліття збройного виступу Українських Січових Стрільців проти Москви 1914 – 1964 / Гол. ред. С. Ріпечкий. – Нью-Йорк: Видання Головної Управи УСС, 1967. – 608 с.
9. Інструкція для УСС, що їдуть на Україну, апробована Командою Коша УСС // Літопис Червоної Калини (Львів). – 1934. – № 7–8. – С. 7–8.
10. Історія українського війська (від Княжих часів до 20-х років ХХ ст.) / І. Крип'якевич, Б. Гнатевич, З. Стефанів, О. Думін, С. Шрамченко; упоряд., покажчики Б. З. Якимовича; передмова Я. Р. Дашкевича. – Вид. 4-те, змін. і допов. – Львів: Світ, 1992. – 713 с.
11. Кондратюк К. Українське національне відродження в Галичині ХІХ – початок ХХ ст. у міжвоєнній західноукраїнській історіографії / К. Кондратюк, В. Мандзяк // Україна: культурна спадщина, національна свідомість, державність. – Львів: Ін-т українознавства ім. І. Крип'якевича НАН України, 2001. – Вип. 9. – С. 566–573.
12. Крезуб А. З Києва до Сарн і назад / А. Крезуб // Історичний календар-альманах «Червоної Калини» на 1938 рік. – Львів: Накладом видавн. кооперативи «Червона Калина», 1937. – С. 45–54.
13. Курах М. «Стрільська Рада» / М. Курах // Голос Комбатанта (Нью-Йорк). – 1959. – Ч. 2 (8). – С. 9–14.
14. Кучабський В. Корпус Січових Стрільців: Воєнно-історичний нарис. Ювілейне видання 1917 – 1967 / В. Кучабський; ред. кол.: О. Бабій, В. Зарицький, Д. Герчанівський, Б. Білинський та ін. – Чикаго: Ювілейний Комітет для відзначення 50-річчя створення формції Січових Стрільців, 1969. – 663 с.
15. Литвин М. Проект «Україна». Галичина в Українській революції 1917 – 1921 рр. / М. Литвин. – Харків: Фоліо, 2015. – 379 с.
16. Письмо Генерального Секретаріату Військових Справ до «Галицько-Буковинського Комітету» // Народна воля. – 1917. – 12 листопада.
17. Радченко Л. О. Сучасна історіографія національно-демократичної революції в Україні 1917 – 1920 років / Л. О. Радченко. – Харків: Око, 1996. – 120 с.
18. Солдатенко В. Ф. Запровадження автономії України і Збройні Сили республіки / В. Ф. Солдатенко // Укр. іст. журн. – 1992. – № 7–8. – С. 24–38; Солдатенко В. Ф. Збройні Сили України (грудень 1917 – квітень 1918 рр.) / В. Ф. Солдатенко // Укр. іст. журн. – 1992. – № 12. – С. 42–58; Солдатенко В. Ф. Становлення української державності і проблема збройних сил (березень 1917 – квітень 1918 рр.) / В. Ф. Солдатенко // Укр. іст. журн. – 1992. – № 5. – С. 3–15; Солдатенко В. Ф. Військовий чинник у боротьбі за політичну владу в Україні в 1917 – 1918 рр. / В. Ф. Солдатенко, Л. Г. Хало. – К.: ПП Позднишев, 2002. – 398 с.
19. Сушко Р. Січові Стрільці за Центральної Ради (мої спомини про першу сотню СС) / Р. Сушко // Історичний календар-альманах «Червоної Калини» на 1928 рік. – Львів; Київ: Накладом вид-ва «Червона Калина», 1927. – С. 9–37.
20. Терещенко Ю. Український патріот з династії Габсбургів / Ю. Терещенко, Т. Осташко. – К.: Темпора, 2011. – 408 с.
21. Яровий В. Г. Галицькі збройні формування у боротьбі за державність Української Народної Республіки (січень 1917 – грудень 1918 рр.) / В. Г. Яровий, П. П. Ткачук // Військово-науковий вісник (Львів). – 2012. – Вип. 17. – С. 154–165.

REFERENCES

1. Tsentralnyi derzhavnyi istorychnyi arkhiv Ukrainy u m. Lvovi. – F. 353t (Legion Ukrainskykh sichovykh striltsiv). – Op. 1. – Spr. 7 (Materialy do istorii Legionu Ukrainskykh sichovykh striltsiv. Referaty, lysty ta inshe). – 141 ark.
2. Boikiv O. Komandyr – Derzhavnyi muzh – Tvorets orhanizovanoho natsionalizmu / O. Boikiv // Orhanizatsiia Ukrainskykh Natsionalistiv 1929 – 1954: Zbirka statei u 25-littia OUN. – Paryzh: Na chuzhyni; Vydannia Pershoi Ukrainskoi Drukarni u Frantsii, 1955. – S. 49–68.

3. Holubko V. Armiia Ukrainskoi Narodnoi Respubliky 1917 – 1918. Utvorennia ta borotba za derzhavu / V. Holubko. – Lviv: Kalvariia, 1997. – 288 s.
4. Hrazhdanskaia voina y voennaia ynterventsiia v SSSR. Entsyklopediia / Hl. red. S. S. Khromov. – M.: Sovetskaia Entsyklopediia, 1983. – 704 s.
5. Hrushevskiy M. Novyi period istorii Ukrainy za roky vid 1914 do 1919 / M. Hrushevskiy. – K.: Lybid, 1992. – 46 s.
6. Dashkevych R. Artyleriiia Sichovykh Striltsiv u borotbi za Zoloti Kyivski Vorota / R. Dashkevych. – Niu-York: Chervona Kalyna, 1965. – 208 s.
7. Dovbnia V. Sichovi Striltsi kyivskoho formuvannia u vyzvolnykh zmahanniakh 1917 – 1920 rokov: orhanizatsiia ta pravovi zasady diialnosti / V. Dovbnia; za red. P. P. Mykhailenka. – K.: Tekst, 2002. – 218 s.
8. Za voliu Ukrainy: Istorychnyi zbirnyk USS: V 50-littia zbroinoho vystupu Ukrainskykh Sichovykh Striltsiv proty Moskvy 1914 – 1964 / Hol. red. S. Ripetskyi. – Niu-York: Vydannia Holovnoi Upravy USS, 1967. – 608 s.
9. Instruksiiia dlia USS, shcho yidut na Ukrainu, aprobovana Komandoiu Kosha USS // Litopys Chervonoii Kalyny (Lviv). – 1934. – № 7–8. – S. 7–8.
10. Istoriia ukrainskoho viiska (vid Kniazhykh chasiv do 20-kh rokov XX st.) / I. Krypiakevych, B. Hnatevych, Z. Stefaniv, O. Dumin, S. Shramchenko; uporiad., pokazhchyky B. Z. Yakymovycha; peredmova Ya. R. Dashkevycha. – Vyd. 4-te, zmin. i dopov. – Lviv: Svit, 1992. – 713 s.
11. Kondratiuk K. Ukrainske natsionalne vidrozhennia v Halychyni XIX – pochatok XX st. u mizhvoieniini zakhidnoukrainskii istoriohrafii / K. Kondratiuk, V. Mandziak // Ukraina: kulturna spadshchyna, natsionalna svidomist, derzhavnist. – Lviv: In-t ukrainoznavstva im. I. Krypiakevycha NAN Ukrainy, 2001. – Vyp. 9. – S. 566–573.
12. Krezub A. Z Kyieva do Sam i nazad / A. Krezub // Istorychnyi kaliendar-almanakh «Chervonoii Kalyny» na 1938 rik. – Lviv: Nakladom vydavn. kooperatyvy «Chervona Kalyna», 1937. – S. 45–54.
13. Kurakh M. «Striletska Rada» / M. Kurakh // Holos Kombatanta (Niu-York). – 1959. – Ch. 2 (8). – S. 9–14.
14. Kuchabskyi V. Korpus Sichovykh Striltsiv: Voienna-istorychnyi narys. Yuvileine vydannia 1917 – 1967 / V. Kuchabskyi; red. kol.: O. Babii, V. Zarytskyi, D. Herchanivskiyi, B. Bilynskyi ta in. – Chikago: Yuvileinyi Komitet dlia vidznachennia 50-richchia stvorennia formatsii Sichovykh Striltsiv, 1969. – 663 s.
15. Lytvyn M. Proekt «Ukraina». Halychyna v Ukrainskii revoliutsii 1917 – 1921 rr. / M. Lytvyn. – Kharkiv: Folio, 2015. – 379 s.
16. Pysmo Heneralnogo Sekretariatu Viiskovykh Sprav do «Halytsko-Bukovynskoho Komitetu» // Narodna volia. – 1917. – 12 lystopada.
17. Radchenko L. O. Suchasna istoriohrafiiia natsionalno-demokratychnoi revoliutsii v Ukraini 1917 – 1920 rokov / L. O. Radchenko. – Kharkiv: Oko, 1996. – 120 s.
18. Soldatenko V.F. Zaprovdzhennia avtonomii Ukrainy i Zbroini Syly respubliky / V. F. Soldatenko // Ukr. ist. zhurn. – 1992. – № 7–8. – S. 24–38; Soldatenko V. F. Zbroini Syly Ukrainy (hruden 1917 – kviten 1918 rr.) / V. F. Soldatenko // Ukr. ist. zhurn. – 1992. – № 12. – S. 42–58; Soldatenko V. F. Stanovlennia ukrainskoi derzhavnosti i problema zbroinykh syl (berezen 1917 – kviten 1918 rr.) / V. F. Soldatenko // Ukr. ist. zhurn. – 1992. – № 5. – S. 3–15; Soldatenko V. F. Viiskoviy chynnyk u borotbi za politychnu vladu v Ukraini v 1917 – 1918 rr. / V. F. Soldatenko, L.H. Khalo. – K.: PP Pozdnyshch, 2002. – 398 s.
19. Sushko R. Sichovi Striltsi za Tsentralnoi Rady (moi spomyny pro pershu sotniu SS) / R. Sushko // Istorychnyi kaliendar-almanakh «Chervonoii Kalyny» na 1928 rik. – Lviv; Kyiv: Nakladom vyd-va «Chervona Kalyna», 1927. – S. 9–37.
20. Tereshchenko Yu. Ukrainskiy patriot z dynastii Habsburhiv / Yu. Tereshchenko, T. Ostashko. – K.: Tempora, 2011. – 408 s.
21. Yarovy V. H. Halytski zbroini formuvannia u borotbi za derzhavnist Ukrainskoi Narodnoi Respubliky (sichen 1917 – hruden 1918 rr.) / V. H. Yarovy, P. P. Tkachuk // Viiskovo-naukovy visnyk (Lviv). – 2012. – Vyp. 17. – S. 154–165.

Стаття надійшла до редакції 31.03.2017 р.